

Nr 264.

Av herr **Björck** m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en överstyrelse för yrkesutbildning.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 232 angående inrättande av en överstyrelse för yrkesutbildning föreslås, att handelsundervisning och undervisning i husligt arbete m. m. skall inom den blivande överstyrelsen sammanföras under en gemensam byrå, tredje byrån.

Propositionen ansluter sig i detta hänseende till verkstadsskoleutredningens förslag, ehuru denna utredning icke synes hava varit fullt övertygad om lämpligheten av en dylik sammanslagning. Utredningen har haft under övervägande frågan om inrättande av en särskild byrå för yrkesundervisningen i husligt arbete m. m. men förklarar sig hava funnit övertvägande skäl tala för att denna undervisning »åtminstone tills vidare», i avvaktan på större erfarenheter rörande uppgifternas omfattning, bör inordnas tillsammans med andra uppgifter i någon av överstyrelsens byråer, och utredningen har därvid ansett sig böra förorda sammanförande med handelsundervisningen.

Av verkstadsskoleutredningen anført skäl för denna anordning är hudsakligen, att den centrala ledningen av såväl handarbets- och skolköksseminarierna som i övrigt undervisningen i husligt arbete i de allmänna skolorna förutsättes fortfarande skola utövas av skolöverstyrelsen, varför den nybildade överstyrelsens uppgifter i fråga om undervisningen i husligt arbete m. m. skulle begränsas till ledningen av kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete och kvinnliga yrken.

Utredningen har utgått ifrån att, därest handeln och det husliga arbetet inordnas under en och samma byrå av överstyrelsen för yrkesutbildning, vardera utbildningsgrenen skall företrädas av en fackman på området, och föreslagit, att chefen för byrån skall jämte sitt chefskap i första hand företräda yrkesutbildningen för handel, medan representanten för det husliga arbetet skulle erhålla ställningen såsom byrådirektör med placering i lönegrad A 26. Departementschefen tillstyrker detta förslag och föreslår, att tjänsten såsom konsulent för husligt arbete inom skolöverstyrelsen överföres till överstyrelsen för yrkesutbildning. Benämningen å befattningen föreslås ändrad till statskonsulent i överensstämmelse med tjänsteförteckningssakkunnigas förslag.

Yrkesundervisningen i husligt arbete är över hela landet stadd i stark utveckling. Det är ej längre endast större städer och industriorter som

upptagit denna undervisning. Även i mindre städer inrättas yrkesskolor, och i landsorten har man mer och mer börjat anordna kortare yrkeskurser i husligt arbete och upprätta centrala verkstadsskolor för husliga yrken. Statsunderstöd utgår numera till omkring 130 kommunala yrkeskolor i husligt arbete samt till omkring 34 olika enskilda anstalter för sådan yrkesundervisning. Enligt verkstadsskoleutredningens betänkande utgjordes elevantalet i mars 1938 i skolor och kurser i husligt arbete vid de kommunala och enskilda anstalterna för yrkesundervisning i landet 9927, vilket antal sedan dess varit i ständigt stigande.

Ökade krav på utveckling av yrkesundervisningen i husligt arbete torde bli en självklar följd av den växande insikten om detta arbetes betydelse för såväl de enskilda hemmen som landet i dess helhet. Därom vittnar bland annat det förslag till utbildning av hemvårdarinnor, som avgivits av befolkningsutredningens kvinnodelegation. Under utarbetande är dessutom ett förslag till utbildning i husligt arbete, där kraven på denna utbildning gå långt utöver vad som för närvarande står till buds. Behovet av en mera omfattande husmodersutbildning är allmänt erkänt och har även framförts i riksdagsmotioner. Belysande för förhållandena på detta område är, att, medan omkring 60 000 äktenskap årligen ingås, kunna med nuvarande möjligheter endast 3 000 av de blivande husmödrarna erhålla en något så när tillfredsställande husmodersutbildning (5 à 6 månaders kurs). Även de kortare kurserna äro överbelagda, och tillträde till dem måste sökas över ett år i förväg. Utbildningen för lantushållningens husmödrar, vilken nu ligger under lantbruksstyrelsen, är särskilt brännande, och frågan om dess sammanförande med övrig yrkesutbildning kan väntas bli aktuell inom den närmaste tiden. Överhuvudtaget är yrkesutbildningen inom det husliga området en fråga, som kräver mera beaktande än ifrågavarande förslag givit uttryck för.

Verkstadsskoleutredningen påpekar i sitt betänkande, att överledningen för yrkesutbildningen icke endast har att genom inspektioner och liknande åtgärder utöva tillsyn över yrkesutbildningen, utan den bör därjämte söka genom råd och anvisningar leda samt genom propaganda och egna initiativ utveckla yrkesutbildningsverksamheten. Avdelningen för husligt arbete m. m. inom den nybildade överstyrelsen torde redan från början bli så omfattande, att om kraven på en fortsatt utveckling av denna undervisning skola bli tillgodosedda, fordras för den centrala ledningen därav en särskild byrå under en byråchef i självständig ställning, vilken tillika är ledamot av överstyrelsen.

Sammankopplingen av handelsundervisning med undervisning i husligt arbete, som har sin alldeles speciella art, förefaller orimlig och kan knappast på något sätt motiveras. Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande över verkstadsskoleutredningens förslag framhållit, att handelsundervisningen

och yrkesundervisningen för husligt arbete äro från varandra så vitt skilda, att det icke kan anses fullt rationellt att sammanföra hithörande ärenden under en byrå. Sveriges husmodersföreningars riksförbund har hävdadt, att den husliga yrkesundervisningen bör ställas under en särskild byrå och ej vara sammankopplad med handelsundervisningen, och samma ståndpunkt har intagits av konsulenten för husligt arbete inom skolöverstyrelsen.

Därest undervisningen i husligt arbete m. m. icke under nuvarande förhållanden kan hänföras till en särskild för ändamålet upprättad byrå inom överstyrelsen för yrkesutbildning, är det dock nödvändigt att representanten för det husliga arbetet inom denna överstyrelse erhåller en fullt självständig ställning. En reservant i allmänna civilförvaltningens lönenämnd har föreslagit, att tredje byrån organiseras på två avdelningar, vilka förestås den ena av byråchefen och den andra av byrådirektören. Denna lösning av frågan är tänkbar såsom ett provisorium. I varje fall anse vi att, därest representanten för husligt arbete icke erhåller ställningen såsom byråchef, bör den av verkstadsskoleutredningen föreslagna benämningen byrådirektör bibehållas. Benämningen statskonsulent förefaller intetsägande och verkar i förhållande till byråchef såsom betecknande en underordnad befattning, icke motsvarande betydelsen av befattningshavarens uppgifter. Departementschefen synes ej heller hava fäst särskilt avseende vid upptagandet av denna benämning utan förklarar endast, att han icke har något att erinra mot tjänsteförteckningssakkunnigas förslag härom.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta, att undervisning i husligt arbete och kvinnliga yrken skall hänföras till en särskild för ändamålet inrättad byrå inom överstyrelsen för yrkesutbildning, eller, därest detta för närvarande skulle anses omöjligt, att tredje byrån inom ifrågavarande överstyrelse organiseras på två fullt jämställda avdelningar, vilka förestås den ena av byråchefen och den andra av befattningshavare med benämningen byrådirektör.

Stockholm den 18 maj 1943.

John Björck. Anna Sjöström-Bengtsson. Bengt Elmgren.

E. G. C. Brandt.

John Sandberg.
